

Oponentský posudek bakalářské práce

Libuše PETRASOVÁ: *Mocenské struktury ženského fotbalového klubu.* Praha: FHS UK 2011, 76 s. + přílohy, školitel: Mgr. Markéta Vaňková.

Bakalářská práce Libuše Petrasové je v několika ohledech výjimečná. Jednak je místě vyzdvihnout samotné téma: ženský fotbal je v českém prostředí fenoménem takřka neznámým a nepopsaným, a to jak na poli odborném, tak populárním. Oceněníhodné navíc je, že se autorce podařilo nalézt v tomto originální tématu relevantní, a v rámci sociokulturně-antropologického bádání navýsost aktuální, otázku vyjednávání mocenských pozic ve vybraném ženském fotbalovém klubu, kterou adekvátně teoreticky podpořila. Zároveň je třeba vyzdvihnout etnografický výzkum, který autorka za účelem své bakalářské práce provedla. Výsledek této práce, tedy předkládaná bakalářská práce, je nesmírně zajímavý, zároveň však podněcuje k několika otázkám, na něž se z pozice oponenta práce ve svém posudku zaměřím.

Libuše Petrasová člení svoji bakalářskou práci do sedmi oddílů. V Úvodu (s. 3-5) autorka stručně představuje projekt svého výzkumu i svoji pozici vzhledem k terénu, úvodní náčrt pak prohlubuje v oddílech Metodologie (s. 13-20), Etika výzkumu a reflexe vlastní výzkumné pozice (s. 21-23) a místy i ve vlastní Empirické části (s. 24-69). Zajímalo by mě, zda si již na počátku výzkumu opravdu kladla otázku po vyjednávání mocenských pozic, či zda tento výzkumný problém nevykrytalizoval až v průběhu etnografického výzkumu (což by bylo přirozené). Pokud do terénu (jako badatel) vstupovala již s jasně vymezeným výzkumným záměrem, postrádám v textu informaci o tom, jak tento záměr v terénu prezentovala – nepředpokládám totiž, že by vedení klubu stejně jako někteří aktéři v tak rozjitřené situaci, jakou autorka popisuje (květen 2009 – srv. s. 15) přijali bez komentáře, že se někdo bude snažit rozkrýt mocenské pozice v klubu, tím spíše, jde-li o bývalou klíčovou hráčku spjatou s kontroverzním trenérem (srv. s. 47). Navíc by pak ani nepůsobil logicky výběr informátorů, s nimiž bylo provedeno polostrukturované interview (Brigita byla oslovena „se záměrem udělat si představu o srovnání českého a slovenského fotbalu“ – s. 18). Zároveň pak z hlediska časového vymezení výzkumu považuji za problematické závěrečné pasáže popisovaného příběhu, tedy situaci v roce 2010 (kde se navíc objevují nepodložené a silně hodnotící interpretace – viz např. tvrzení „manipulování Samuela, člověka hodného ale naprosto nesamostatného a lehce ovlivnitelného /.../“ na s. 69. Nebo snad byl etnografický výzkum prováděn po dobu dvou let (červen 2008–červen 2010 – srv. 3)? Stejně tak jsem jen těžko rekonstruovala, v jakých pozicích insidera autorka v té které době byla. Až na s. 47 (tedy na závěr popisu a interpretace situace za trenéra Kryštofa) autorka uvádí, že byla v této době sama jednou z hráček z „osy“ a-týmu, tedy jednou z těch, s nimiž měl trenér Kryštof nadstandardní vztahy a které zároveň měly pozice autorit vůči ostatním hráčkám družstva. Jinými slovy, autorka se sice reflektivně věnuje popisu vlastního výzkumu i své pozici insidera, ale zdá se mi, že mohla být důslednější a systematictější. Poznámkou na okraj budiž směšování pojmů „insider“ a „participant jako pozorovatel“, které neoznačují totéž.

Druhá má otázka je podobného charakteru. V Empirické části (s. 24-69) se autorka věnuje třem klíčovým tématům (Hráčka fotbalu a její specifický svět, Mocenské pozice a-týmu a Změny v mocenské struktuře klubu). Jakkoli je to s ohledem na dynamiku situace možná obtížné, čtenář by se v prezentaci a interpretaci získaných dat lépe orientoval, pokud by jí předcházela stručný popis struktury klubu, mechanismu obsazování formálních mocenských pozic, souhrn situací, v nichž jsou tyto pozice vyjednávány (ať už formálních – předpokládám schůze výkonného výboru a valné hromady, či neformálních – tréninky, zápasy, soustředění atp.) a snad i stručná rekapitulace událostí ve sledovaném období. Tato

tzv. tvrdá data (vyjma opravdu stručného pojednání na s. 4) jsou v textu prezentována poměrně živelně – obvykle v souvislosti s nějakou změnou v dané věci (např. „/Trenér Kryštof – pozn. H.N./ měl k sobě Jáchyma, kterej udělal, co bylo potřeba...“ /s. 46 – citace z rozhovoru/ - že šlo o asistenta trenéra se dočteme až o notných pár stránek dále; či třeba to, že kapitánku „si kolektiv hráček pravidelně volí ze svého středu“ (s. 71) se dočteme až v kapitole Shrnutí výzkumu atp.). V takto pojatém textu tak s každou stránkou přibývá jak rozvrstvení uvnitř klubu, tak ale i obsazování těchto pozic jednotlivými aktéry a změny v tomto obsazování, což na jednu stranu působí dynamicky, ale na stranu druhou by čtenář bez pomoci Časové osy mohl být záhy poměrně zmaten, což není zrovna přátelské. Jinými slovy, práci by neškodil větší důraz na systematickou prezentaci dat.

Třetí má otázka směřuje k transparentnímu využití terénních poznámek (v antropologické terminologii se tak označuje to, co autorka nazývá „terénním deníkem“). Celý text je (velmi pěkně) podepřen citacemi z provedených polostrukturovaných rozhovorů. Vlastní pozorování se v textu explicitně objevuje pouze dvakrát – vždy ve smyslu Wacquantovského zakoušení (např. s. 36n). Přitom by bylo zajímavé dočíst se i zachycení vlastního vyjednávání či jeho důsledků (např. co se děje v šatně mezi kapitánkou, hráčkami z „osy“ a ostatními hráčkami), nehledě na to, že by prostřednictvím terénních poznámek mohli promlouvat další aktéři. O tom, že autorka význam neformálních rozhovorů opravdu nepřeceňuje, ostatně svědčí i tvrzení, že zúčastněné pozorování bylo *příležitostně doplněné* o neformální rozhovory – v etnografickém výzkumu jsou neformální rozhovory integrální součástí zúčastněného pozorování a v rámci analýzy by měly mít stejnou hodnotu jako rozhovory polostrukturované. Nedostatečné využití pozorování však vede k tomu, že některé kapitoly jakoby byly formulovány pouze na základě šesti polostrukturovaných rozhovorů (zřetelně tento dojem vystupuje v kapitole Hráčka fotbalu a její specifický svět), což by vzhledem k závěrům jistě nebyl dostatečný pramenný podklad. Z textu se tak zdá, jako by se autorka obávala přijmout plnou zodpovědnost za své pozorování a interpretace. To by mohlo naznačovat i využití komunikativní validizace jednou z aktérek, „která mi potvrdila, že uváděné popisy zkoumaného prostředí v této práci znějí věrohodně a odpovídají jejímu pohledu na věc“ (s. 21). Ráda bych, kdyby mi autorka u obhajoby tento výrok vysvětlila.

Okrajově bych též zmínila určitou nedůslednost v popisu toho, jaký dojem se hráčky snaží vyvolat svým vzhledem (srv. s. 37) a s tím zřejmě souvisejí pasáže o módním stylu hráček ve Shrnutí výzkumu (s. 72), která ve vlastní empirické části není nijak rozvedena.

Je ovšem možné, že výše uvedené nejasnosti pramení primárně z ještě ne zcela obratné stylistiky. Souhrnně je totiž třeba říci, že prostřednictvím důkladného a kvalitního výzkumu, podepřeného velmi dobrým a skvěle reflektovaným teoretickým zázemím, autorka dochází k přesvědčivým závěrům, které lze považovat za o to zajímavější, že vyjednávání mocenských pozic autorka sleduje na amatérském sportu. Bezpochyby si v tomto výzkumu vytvořila solidní základ pro další bádání, přičemž perspektiva genderu, jak je zmíněna v závěru, se opravdu do dalšího výzkumu přímo nabízí. Další možností by mohlo být sledovat terén, kde by do situace výrazněji zasáhly finance (oproti autorce totiž nejsem přesvědčena o tom, že v profesionálním sportu je třeba razantně transparentnější konkurence atp.).

Z formálního hlediska jde o velmi slušně odvedenou práci (byť bych pro příště doporučovala číslovat kapitoly i uvnitř textu a větší pozornost by si zasloužila Bibliografie), vyzdvihnout je na místě obsáhlou přílohu v podobě transkriptů rozhovorů, časové osy a mentální mapy vztahů uvnitř klubu.

Z uvedených důvodů bakalářkou práci Libuše Petrasové doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako výbornou.